

Наталія СИРЯМІНА

АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВИЙ ФЕНОМЕН ПЕЧЕРНОГО АНСАМБЛЮ ПРИЙМА: ПІВНІЧНА МОДЕЛЬ МАЛЬТІЙСЬКИХ МЕГАЛІТИЧНИХ ХРАМІВ

На конкретному прикладі культової мегалітичної структури на території України обґрунтовується авторська теорія про витоки античної та, відповідно, сучасної архітектури.

Ключові слова: мегалітичне будівництво, печерний ансамбль, школа мегалітичного будівництва, мегалітична геометрія, культура Трипілля.

Людство потребує нових ідей у трактуванні академічних концепцій щодо розуміння історії та теорії архітектури.

Систематичне вивчення кам'яних гігантських споруд — мегалітичних структур, скельно-печерних ансамблів у різних куточках світу, яке почалося в кінці ХІХ ст., започаткувало фіксацію цих споруд, проте не змогло пояснити ні причин їхнього виникнення, ні походження їхніх будівничих. Правильні структурні геометричні форми мегалітичного будівництва підтверджують факт існування високорозвинутих цивілізацій. Сучасна наука впритул підійшла до висновку, що загиблі цивілізації змогли зберегти свій духовний потенціал в часі і просторі через створення інтелектуальної бази будівельної геометрії. В цьому ракурсі мегалітичне будівництво можна вважати основою як античної, так і сучасної архітектури.

Одночасно на підставі нової ідентифікації та трактування «легенд» міжетнічних міфологічних джерел в сукупності з даними альтернативного археологічного матеріалу, а також на підставі останніх авторських досліджень в регіоні Верхньо-Середнього Дністра стає очевидним існування у палеолітичному минулому окремих автономно-територіальних осередків з високорозвинутим культурним рівнем і концептуальним наповненням будівельних структур — саме на території Євро-Азійського материка. В цьому ракурсі Північний Схід Євро-Азійського материка стає джерелом витоків сучасної цивілізації. Поряд з тим, згадана територія, паралельно з територіями Середземноморського басейну та Близького Сходу, отримує новаторську, більш актуальну інтерпретацію в плані трактування цивілізаційних процесів.

На підставі авторських багаторічних досліджень (2000—2009 рр.) в регіоні Дністровського Водосховища (Середній Дністер), результатом яких стає монографія [13], останніх досліджень (2008—2012 рр.) на території Львівщини (Верхній Дністер), автор висуває гіпотезу про існування архітектурно-просторової північної моделі не лише мальтійських мегалітичних храмів, але й храмової античної архітектури на всіх територіях існування давніх цивілізацій. Одночасно стає зрозумілим виникнення і розповсюдження мегалітичного будівництва, яке пояснюється передуючим існуванням Північної цивілізації на північному сході Євро-Азійського материка.

До останнього часу існуючий археологічний матеріал сприяв виникненню наукових поглядів про майже повну відсутність мегалітичних споруд на те-

риторії Східної Європи. Окремі російські та польські дослідники кінця XIX — серед. XX ст. на прикладах поховальних і курганних пам'яток на території України намагалися їх спростувати (А. Бобринський, 1908 р., В. Городцов, сер. XX ст., І. Свешніков, 60-ті роки XX ст.). Найбільш вагомий вклад в науку щодо існування мегалітичних споруд на території України внесла жінка-археолог К. Мельник (кін. XIX ст.). На VI Археологічному з'їзді в м. Одесі вона представила результати унікальних досліджень в регіонах Хмельницької, Чернівецької та Вінницької областей [10, с. 103—135], якими довела існування розвинутого мегалітичного будівництва на території України. Її дослідження остаточно підтвердили ідентичність (однотиповість) елементів мегалітичних споруд в різних регіонах світу. Серед останніх досліджень цього напрямку, проведених в рамках проекту професора Прикарпатського університету ім. В. Стефаника В. Кугутяка, слід відмітити матеріали по пам'ятках Карпатського регіону, у тому числі і вже відомих: скала Довбуша, святилища Сокольського хребта, зокрема, вершини Чорногора та Піп Іван [7].

Надзвичайно цікавими в цьому ракурсі є також дослідження російського архітектора Кочергіна В.В., який на численних прикладах доводить ідентичність мегалітичних споруд на територіях Європи та Західного Сибіру, які він, у свою чергу, трактує як астрально-культові [6].

На жаль, проведених досліджень недостатньо для появи ґрунтовних та глобальних висновків та кардинальної зміни попередньо усталених наукових концепцій. Для цього, на додаток до археологічних, необхідні міждисциплінарні дослідження, у тому числі в галузі архітектури.

Результати досліджень, проведених автором в регіоні Верхньо-Середнього Дністра [13, с. 97—99], найбільш системно представляють історію виникнення мегалітичного будівництва на території України. Авторська монографія обґрунтовує присутність мегалітичних споруд на території не лише Східної Європи, але й на значній території всього Євро-Азійського материка.

Одночасно у 2000 р. під керівництвом докт. іст. наук Л. Мацкевого автор вивчала скельну пам'ятку Львівщини печеру Прийма — як археологічний об'єкт [8]. А вже як мистецтвознавець пам'яток архітекту-

ри автор продовжила дослідження цього об'єкта в 2002 р. На базі проведених досліджень автор дійшла висновку, що природний геологічний об'єкт — печера Прийма — має рукотворне втручання у свою структуру, утворюючи пам'ятку мегалітичного храмового будівництва, за аналогією з Мальтійськими мегалітичними храмами [13, с. 97—99]. Результати досліджень 2012 р., представлені у статті, остаточно підтверджують зроблений висновок.

Храмові мегаліти Мальтійського архіпелагу своєю структурною організацією підводять нас до думки про існування архітектурно-просторової моделі. За результатами проведених досліджень цією моделлю стає культова храмова пам'ятка епохи мегалітичного будівництва на території України — печера Прийма. Наша мета на прикладі предмета досліджень — скельно-печерного ансамблю Прийма — показати, що це є своєрідний культовий архетип для формування духовної ноосфери міжетнічних угруповань. Автор ідентифікує пам'ятку як міжплеменний ритуально-астрономічний центр, що консолідував населення величезних територій. Одночасно скельно-печерний ансамбль храмової структури Прийма стає міжетнічним святилищем конгломерату Трипільських племен під час їхнього розселення. Його культове наповнення відображає не лише міжетнічні міфологічні традиції, в першу чергу, Ведичні, але й слугує за модель і структурне джерело в архітектурі античних храмових традицій, які виникли набагато пізніше.

Мегалітичні храмові споруди Мальтійського архіпелагу, островів Мальта і Гоцо відомі з археологічних досліджень кінця XIX — початку XX століття. Найбільш докладно вони описані в монографії [13, с. 54—64]. Планувальна структура мальтійських храмових мегалітів однотипова — це овальні, сформовані в анфіладні або трипелюсткові структури камери (іл. 2). Жоден з храмів не зберіг своєї об'ємної структури, тому про архітектурну композицію можемо говорити на прикладі кам'яної моделі, яку знайшли на руїнах храмового комплексу Тарксієн (іл. 1). Вона представляє собою овальну у плані споруду, складену з монолітних брил і завершену дахом, по типу купольного. Головний вхід на моделі оформлений портиком (іл. 2). Разом з цією окремо поставленою спорудою був інший тип. Це скельно-печерні храми з входами, оформленими по типу гіпостилію (іл. 3). Внутрішня структура таких типів

Іл. 1. Мальтійський архіпелаг, острів Мальта: макет храму з храмового комплексу Тарксієн (Tarxien)

Іл. 2. Мальтійський архіпелаг, острів Мальта: план храмового комплексу Мнайдра (Mnajdra) — типовий план мальтійських храмів

Іл. 3. Мальтійський архіпелаг, острів Мальта: гіпостильний вхід до скельного Храму Гвантія (Ggantija)

храмів також складалася з овальних, яйцеподібних камер, як і в скально-печерному ансамблі Мегалітичного Комплексу в регіоні Дністровського Водосховища в Україні [13, с. 79—82]. Овальна яйцеподібна камера — це своєрідний мегалітичний модуль, визначений ще на початку ХХ ст. англійським морським інженером-будівничим Олександром Томом [1, с. 54—80]. Одночасно, автор наполягає на

концептуальності яйцеподібної структури в мегалітичному будівництві [13, с. 108—111].

На підставі однотиповості планувальних та об'ємних структур мегалітичних храмів Мальтійського архіпелагу з повною упевненістю можна говорити про існування школи мегалітичного будівництва, елементи якої були привнесені на Мальтійський архіпелаг з іншої території. Північно-східна частина існування цієї території, відносно Мальтійського архіпелагу, крім іншого, характеризується декоруванням храмових монолітів символами спіралі. Символ спіралі присутній не лише на монолітах Мальтійських мегалітичних храмів. Він є найбільш розповсюдженим в мегалітичному будівництві, одночасно концептуально наповненим елементом декору. Докладно про те, що цей символ використовувався на Північно-Східних територіях ще з Верхнього Палеоліту, можна дізнатися з монографії [13, с. 63—64].

Перший етап ідентифікації існування регіону мегалітичного будівництва автор здійснює за допомогою окремих міжетнічних легенд та на підставі античних джерел.

«Серед тих, хто займався міфами давнини, Гекатей та інші, які розповідають, що проти землі Кельтів лежить в Океані Острів. Розмірами він не менший від Сицилії, а знаходиться під сузір'ям Ведмедичі, і мешкають на ньому Гіпербореї... Гіпербореї шанують бога Сонця Аполлона більше, ніж інших богів... І є на цьому острові чудове святилище, а також храм, сферичний за формою...». Цей досить відомий у професійних колах вислів античного історика і міфograфа Діодора Сицилійського (40 р. до н. е.), який, у свою чергу, цитує Гекатея Фракійського (IV ст. до н. е.), пропонував окремим європейським дослідникам кінця ХІХ — початку ХХ ст. розробити пан-англійську теорію походження мегалітичного будівництва [1, с. 11—20]. Вони стверджували, що Британські острови з їх найбільш знаною мегалітичною спорудою — Стоунхендж, і є землею, де виникло і звідки розповсюдилося по всьому світові мегалітичне будівництво.

В першу чергу, слід зауважити, що згідно з проведеними авторськими дослідженнями, цей погляд повністю спростовується. Автор пропонує нову концепцію, згідно з якою південно-західний край геологічного утворення Східно-Європейської платформи був одним з осередків розповсюдження структур

мегалітичного будівництва [13, с. 116—122]. На підтвердження концепції відслідковуються шляхи розселення представників Північної цивілізації, підтверджені археологічним матеріалом, які знаходяться у взаємозв'язку з відомостями міжетнічної міфології [13, с. 124—179]. Одним з таких шляхів є південно-західний напрямок, який охоплює територію України і, зокрема, регіон Верхньо-Середнього Дністра.

Ми можемо впевнено говорити, що посткатастрофічний період розселення представників Північної цивілізації — ранній Неоліт — Енеоліт (9—3 тис. до н. е.) пов'язаний саме з розбудовою культово-ритуальних центрів для багаточисленних поліетнічних на той час конгломератів, одним з яких, починаючи з 5—4 тис. до н. е., стає Трипільська культура. Культово-ритуальні центри таких землеробських угруповань, в першу чергу, наповнюються будівництвом аналогічних храмів.

На користь наведеної гіпотези, ґрунтовно підтвердженої в монографії численними прикладами археологічного матеріалу [13, с. 40—41; 65—99], свідчать наступні цитати з історії.

Відомо, що острів Делос у давнину (3 тис. до н. е.) був не лише столицею Егейського світу, але й найбільш раннім культовим осередком давньогрецької культури. Делос вважається священним, тому що тут виникла перша храмова споруда, присвячена богу Аполлону [3]. «Про Гіпербореїв нічого невідомо нікому... Згадки є у Гесіода та у Гомера в «Епігонах». Значно більше про них розповідають делосці» (авт. Греція — культовий острів Делос. — Іл. 4) [3, кн. 4:32]. «За оповідями делосців з країни Гіпербореїв прибули на Делос дві молоді жінки — Арго та Окіс... разом з самими божествами Аполлоном та Артемідою (авт. грецькі назви)». І далі: «...Гіпербореї посилають Скіфам жертвни дари, замотані у солому. Від Скіфів дари приймають найближчі сусіди, і кожний народ передає їх все далі і далі, аж до самого Адріатичного моря на крайньому Заході» [1, кн. 4:35]. З останньої цитати ми можемо впевнено припустити, що країна Гіпербореїв знаходилась на Північному Сході від Адріатики — і це ніяким чином не Британські острови.

Гіпербореї, як свідчать античні джерела найбільш шанували бога Сонця. Ми не знаємо, як називалося це божество у гіпербореїв, але можна припустити, що перша культово-ритуальна споруда, яка була зведена ними, була моделлю для їхніх наступників.

Іл. 4. Греція, острів Делос

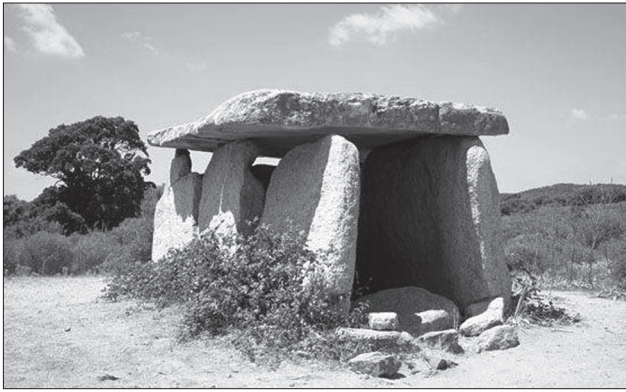

Іл. 5. Греція, острів Делос. Храм Аполлона: руїни з портиком-гіпостилем

Іл. 6. Єгипет, Карнакський комплекс: зруйнований гіпостильний зал зі статуями фараонів

Спробуємо відшукати підтвердження авторським припущенням в міжетнічній міфології, проаналізувавши деякі аналогії грецьких та давньослов'янських міфів. Ми розглянемо міфи та легенди саме давніх слов'ян, яких ми впевнено можемо ідентифікувати з поселенцями Східно-Європейської платформи та

Іл. 7. Острів Корсика, дольмен Фатаназія: вхідний портик з гіпостилем

південно-західного Сибіру в період 9—6 тис. до н. е. (згідно з Книгою Велеса) [3]. Адже саме це джерело, чи не єдине, описує аномально-кліматичну катастрофу, яка сталася у Приполярній зоні Євро-Азійського материка в 11—10 тис. до н. е. і внаслідок якої загинула Північна цивілізація. Саме в Книзі Велеса [12, с. 25—40] докладно описується не лише ця катастрофа, досконало досліджена сучасними спеціалістами [4], але й згадуються декілька хвиль розселення зі згаданої території, підтвержені не лише даними міжетнічної міфології, але й численним, однак не систематизованим на сьогоднішній день, археологічним матеріалом.

Найбільш шанованим божеством у давніх слов'ян, як відомо, також був бог Сонця. Це Хорс (коло), з яким у давніх слов'ян пов'язаний ритуальний весняний танок хоровод-коляда. Так само Аполлон у греків опікувався музикою, співами. За грецькою легендою, при народженні близнюків Аполлона та Артеміді на острів Делос злітаються лебеді з північної країни, де мешкають Гіпербореї, і звідки родом їхня матір — Лето. Згадаємо слов'янську богиню весни і родючості — Ладу. За чудовою легендою з пуху та пір'я цих лебедів виникає Храм, гармонію і досконалість якого утворювали колони. Він довго літає у повітрі, доки люди не усвідомлюють його значення. Це довершена модель космічної гармонії, яка стає основою всієї античної архітектури і в основі якої лежить каркас стійко-балочної структури. Цей тип споруд утворився в мегалітичному будівництві при ранньому розселенні представників Північної цивілізації (іл. 5, 6). На думку автора, це Верхній Палеоліт — Мезоліт. Згадаємо поховальні дольмени островів Корсика та Сардинія [13, с. 43—44] (іл. 7).

Отже, не виникає сумнівів, що перший свій храм греки збудували за моделлю, яку отримали з країни Гіпербореїв, і це був, як показує практика архітектурного будівництва давніх цивілізацій, гіпостильний тип споруди — легкий і, одночасно, гармонійний, як сама структура Всесвіту (іл. 5).

Другий етап в дослідженні авторів на підтвердження гіпотези розповсюдження мегалітичних структур, зокрема культового призначення, відслідковує впевнений археологічний слід на території Західної України. На шляху розселення представників Північної цивілізації у південно-західному напрямку — в регіоні басейну Верхнього Дністра (територія Львівщини) розміщена унікальна скельна споруда, відома в археології як печера Прийма.

Печера Прийма розміщена у Миколаївському районі Львівської області на одному з лісистих пагорбів висотою 395 м над р. м. Слід відмітити, що у районі Львова, за геофізичними дослідженнями, загальна потужність осадових порід дорівнює 6—7 км [2, с. 12—48]. Нас цікавить регіон Передкарпатського прогину, який простягнувся по геологічному розрізі Горохів—Львів—Турка. Він розділяється на дві тектонічні зони: зовнішня зона — північно-східна, що прилягає до Руської (авт., Східноєвропейської) платформи та внутрішня — південно-західна зона. У тортонський час з початком значних опускань виникла система розломів, які простягаються у північно-західному — південно-східному напрямі. Південно-західною межею зовнішньої зони Передкарпатського прогину на поверхні є лінія насуву складчастих порід нижнього міоцену на сарматські відклади. В основі розрізу міоцену лежать породи богородчанської свити (нижній тортон), виражені глинистими зеленкуватими мергелями та глауконітовими пісковиками [2, с. 12—48].

Така є геологічна, тобто природна структура печери Прийма, яка складається з складчастих осадових порід глауконітових пісковиків, розміщених на розломі Східноєвропейської (Руської) платформи. Одночасно, вона становить собою поодинокі скельні утворення на міждолинній височині. Печера Прийма — це трьохярусна скельна структура, з потужним антропогенним втручанням (іл. 8 а, б). Її надзвичайно погана збереженість свідчить про складні руйнування катастрофічного та ерозійного характеру. Вона розміщена на вирівняній заокругленій пло-

щадді, яка повторює випукло-заокруглену форму фасадної частини печери. Фасад печери Прийма центральною частиною орієнтований за напрямком Пн-Пд, під кутом 45° . Площадка входу має 7 м довжину за радіусом, що з'єднує край площадки з центральною частиною печери Прийма.

Перший ярус печери Прийма, висотою 2,0 м, сформований у вигляді гіпостилу, колони якого відділяють центральну частину у вигляді неглибокої ніші, довжиною 5 м від двох бокових камер довжиною по 3,5 м. Другий ярус висотою, яка дорівнює у найвищій точці 3,5 м, оформлений у вигляді неглибокої тераси з балюстрадою, яка в бокових частинах виводить у дві невеликі камери, що мають зв'язок з внутрішнім простором печери Прийма. Третій ярус висотою 3 м також оформлений у вигляді гіпостилу з фасадними нішами. Завершена структура печери Прийма верхом по типу купольного, який зараз засипаний товстим шаром ґрунту. Товщина карнизу між першим та другим ярусом складає 0,3 м, між другим та третім — від 0,5 м до 1,0 м. Вхідна площадка по краю була оформлена п'ятьма аналогічними колонами, від яких залишились невеликі стовпчики. Можливо, первісно існував портик входу, перекриття якого є повністю зруйнованим. Про це саме свідчать численні брили монолітів, розкиданих по схилу, який круто обривається з північного боку вхідної площадки.

З опису планувально-конструктивної та композиційної будови структури печери Прийма ми бачимо, що це, безумовно, є споруда культово-ритуального призначення. Ніші першого та третього ярусів скельного храму печери Прийма могли бути ритуальними вівтарями, а камери другого ярусу могли мати поховальне призначення для вождів або героїв племінного утворення. Ми бачимо зародки архітектурної тектоніки у композиції фасаду печери Прийма, яка відповідає моделі Храму, згаданого в міжетнічних легендах. З овальною площадкою входу, оформленою по периметру колонами, об'єм печери Прийма утворює не лише архітектурно-просторовий ансамбль, але й композиційну єдність з навколишнім середовищем. Слід відмітити, що ця складова, безумовно, була основою всієї античної архітектури. На жаль, з часом ця складова майже повністю втрачена.

Одночасно, на користь існування південно-західного напрямку розселення міжплемінних утво-

а

б

Іл. 8. Україна, Львівщина, печера Прийма: а) загальний вигляд; б) південно-західний рукотворний пілон другого ярусу — карнизні колони з капітелями

рень Трипільського конгломерату, що проходив по західних територіях України, свідчить впевнений археологічний матеріал. Скальний ансамбль печери Прийма розміщений у живописному Миколаївському районі Львівщини. Цей регіон, наповнений різноманітною флоро-фауністичною екосферою, сприятливою для розвитку та існування тут потужної вітогенної зони, був заселений сучасною людиною з епохи Верхній Палеоліт-Мезоліт (18—9 тис. до н. е.) [9, с. 8—38]. Поселення Верхнього Палеоліту використовувались аж до самого Енеоліту (4—3 тис. до н. е.), що свідчить про стале, стаціо-

а

б

Іл. 9. Львівська область, Миколаївський район, с. Тростянець: а) загальний вигляд городища на плато скельних виходів; б) скельні виходи

нарне існування потужного міжплемінного утворення. Відомо дев'ять палеолітичних поселень в районі сучасних сіл Верин, Крупсько, Прийма та Раделичі. Також, відомо 15 поселень епохи Енеоліту в районі сіл Більче, Верин, Гірське, Криниця, Крупсько, Прийма, Раделичі, Стільсько та Тростянець.

Одночасно на території сіл Тростянець, Стільсько, Дуброва, які з печерою Прийма, а також згаданими поселеннями утворюють потужний центр південного-західного напрямку розселення індоєвропейських племен — нащадків Північної цивілізації в регіоні Верхнього Дністра, автор виявила надзвичайно цікаві мегалітичні структури ритуального та астрономічного призначення.

Зі східного боку від траси Львів-Миколаїв над дорогою, що проходить через село Тростянець, починаються невисокі (50—80 м) виходи відслонень з темно-сірих алевритових пісковиків у вигляді вертикальної «стіни». Вони тягнуться на довжину 80—100 м у напрямку Схід-Захід. Відшарування з пісковика є частиною структури невисокого пагорба, який на верхівці завершується величезним овальним плато площею, що дорівнює, приблизно, 250—200 га (іл. 9). На плато за всіма ознаками розміщувалося поселення, найбільш ймовірно, землеробського призначення, яке проіснувало аж до епохи Енеоліту. На користь цього свідчать наступні факти, досліджені автором у тому числі. З Півдня, на до-

вжину виходів пісковика, а також далі на Схід, плато обмежує система з трьох величезних земляних валів з ровами (гл. 0,8—1,0 м). Зі Сходу, Півночі та Заходу плато обривається крутими урвищами, залісненими зі Сходу та Півночі. Саме плато і є зручною для ведення землеробських робіт рівниною. Біля підніжжя «стіни» залишилось не законсервованим пошкоджене поховання овальної форми у вигляді яйцеподібної ями, обкладеної брилами пісковика. Поховання орієнтоване за напрямком Північ-Південь.

Село Дуброва розкинулось у мальовничій долині на північному березі річки Колодниці, притоки Верхнього Дністра, від якої залишився невеликий струмочок, що протікає вздовж дороги — головної вулиці села, яка має напрямок Захід-Схід.

З Південного боку річки Колодниці на підвищенні розміщені скельні виходи (Н=10—50 м), які утворюють основу курганоподібного залісненого горба. Скельні виходи є залишками кембрійських відкладів і складаються з темно-сірих алевролітових пісковиків (друга літологічна пачка) [2, с. 21—48]. В центрі скельних виходів на обробленому прямокутному моноліті (2,20 x 1,15 (Н) x 0,80 м) однієї зі скель влаштовані два візири у вигляді видовбаних в скелі щілин шириною 0,25 м та глибиною 0,20 м. На західній околиці села майже на верхівці курганоподібного залісненого горба, на висоті 50 м над річкою (первісно, очевидно, над самою річкою), розміщена скельна структура, яка має антропогенне втручання (іл. 10, а). Перед засипаним входом в печерну порожнину (можливо під курганний дольмен) влаштований величезний портик. Він складений з монолітних плит по типу дольменів з портиками, які є добре вивчені на території Франції [13, с. 24—33]. І щілини, і вхід під «Портиком» орієнтовані на Північний Захід під кутом 45° до напрямку Пн-Пд.

Відзначимо, що таку саму орієнтацію мають два отвори в скельному моноліті на горбі (на Н=50—70 м) над дорогою при виїзді зі села Стільсько у напрямку на Дуброву (іл. 10, б). Горб веде на плато, на якому археологами у 70—80 рр. ХХ ст. було розкопане величезне поселення, визначене як «городище» (S=200 га) [14, с. 62—63]. Сучасне село знаходиться в руслі давнього потоку, яке датується віком 9—7 тис. до н. е. Дорога між селами Стільсько та Дуброва також відмічена численними скельними

виходами, які мають різне структурне утворення з антропогенним втручанням.

Поселення Стільсько, з його потужними оборонними структурами та житлово-господарськими комплексами, безумовно, мало більш раннє походження, ніж визначений археологічними дослідженнями період раннього середньовіччя [5, с. 267—282]. Крім того, це підтверджується стилістичними даними будівельних традицій житлово-господарських споруд Трипільських племен, ретельно досліджених в регіоні Середнього Дністра [11, с. 60—65].

Найбільш ймовірно, що поселення Стільсько з довколишніми поселеннями були покинуті переселенцями ще в епоху пізній Неоліт-Енеоліт, що підтверджується другим масовим розселенням індоєвропейських племен з північної території та відмічене легендами Книги Велеса. Отже, слід вважати, що потужне поселення Стільсько було заселене в період раннього середньовіччя вдруге.

Підсумовуючи, відмітимо, що напрямок розміщення в Миколаївському регіоні культової споруди скельно-печерного ансамблю Прийма зі скельними мегалітичними спорудами з астрономічною прив'язкою, які фланкували поселення Дуброва — Стільсько — Тростянець в епоху Неоліт-Енеоліт, просуваючись з північного сходу на південний захід, остаточно підтверджує авторську теорію про південно-західний напрямок розселення індоєвропейських племен (нащадків Північної цивілізації) з Півночі. За таких позицій стає зрозумілим поява великої кількості наскельних графічних малюнків в горах Монт-Бего та «Долині Чудес» у Південних Альпах на примежовій території Франція-Італія. Наскельні зображення, сюжети яких, до того ж, включають землеробську, мисливську та військову тематику, датуються французькими вченими епохою Енеоліт-Бронза [16].

Отож можна впевнено стверджувати, що рукотворний скельний храм печери Прийма (іл. 8: а, б) своїми стилістичними і будівельними елементами презентує зародковий зразок моделі античних храмів по типу *гіпостиль*, який був закладений ще в період раннього мегалітичного будівництва. Одночасно кам'яна модель храму, знайденого на руїнах храмового комплексу Тарксієн, окремими елементами повністю повторює конструктивну структуру печери Прийма. В контексті цього ми можемо впевнено

а

б

Іл. 10. Львівська область, Миколаївський район, с. Дуброва: а) дольмен з портиком на західній околиці села; б) моноліти з астрономічними візирами між селами Стільсько-Дуброва

говорити, що архітектурно-просторовий ансамбль печерного храму Прийма стає моделлю для храмових мегалітичних ансамблів островів Мальтійського архіпелагу. Цей висновок підтверджують новітні дані дослідженого археологічного матеріалу. Вони свідчать, що заселення Мальтійського архіпелагу прийдешніми племенами починається з 7 тис. до н. е., а спорудження культових споруд закінчується у період 3—2,5 тис. до н. е. [15, р. 173—177].

Цілковито доцільним, з огляду на кліматичну катастрофу на території Півночі Приморського регіону, наслідки якої прокотилися аж до екваторіальної зони на Сході, стає виникнення аналогічних культоворитуальних центрів в різних місцевостях. Вони групували навколо себе людство, яке потерпіло від катастрофи. Також цілком зрозумілим стає поява вже готових планувально-об'ємних структур в регіоні

Середземномор'я, концептуальна наповненість і геометрична досконалість яких є обґрунтованою автором [13, с. 101—122]. Нащадки загиблої цивілізації — перші індоєвропейські племена, розселяючись у різних напрямках Євро-Азійського материка, починаючи з 9—7 тис. до н. е. несли свій надзвичайно потужний духовно-енергетичний потенціал автохтонам, зокрема втілений у будівництві мегалітичних споруд, як храмових, так і споруд іншого призначення.

Отже, ми можемо впевнено констатувати, що школа мегалітичного будівництва стає основою не лише античної, але й є джерелом усієї сучасної архітектури.

1. Вуд Дж. Солнце, Луна и древние камни / Дж. Вуд. — М., 1981. — С. 267.
2. Геренчук К.І. Природа Львівської області / Л.І. Геренчук. — Львів : Вища школа, 1981. — 156 с.
3. Геродот. История : в 9 кн. / Геродот. — Ленинград, 1972. — 127 с.
4. Каплина Т.Н. Возраст «Ледового комплекса» Приморских низменностей Якутии / Т.Н. Каплина, А.В. Ложкин // Известия Академии наук СССР. Серия Географическая. — М., 1983. — № 2.
5. Корчинський Орест. Ранньосередньовічне місто на Верхньому Дністрі / Орест Корчинський // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. — Львів, 2008. — Вип. 12. — С. 267—282.
6. Кочергин В.В. Пространственная организация мону-ментальных комплексов каменного века в Европе и Западной Сибири : диссертация по ВАК 18.00.01 / В.В. Кочергин. — М., 2008. — С. 168.
7. Кугутяк М. Скельні святилища Сокільських вершин / М. Кугутяк. — Івано-Франківськ, 2007. — 127 с.
8. Мацкевий Л.Г. Пещерные памятники эпохи Палеолита Запада Украины / Л.Г. Мацкевий // Склі й печери в історії та культурі стародавнього населення України : матеріали наукової конференції. — Львів, 1995. — 2—3 лютого. — С. 22—23.
9. Мацкевий Л. Питання найдавнішого заселення Миколаївщини / Л. Мацкевий // Миколаївщина : збірник наукових статей. — Миколаїв, 1998. — Т. 1. — С. 8—38.
10. Мельник Е.Н. Следы мегалитических сооружений в отдельных местностях Южной России / Е.Н. Мельник // Труды 6-го Археологического съезда. — Одесса, 1886. — Т. 1. — С. 103—135.
11. Польщикова Н.В. Преемственность и новизна в строительстве на территории Украины в эпоху Энеолита / Н.В. Польщикова // Проблемы теории и истории архитектуры Украины : сборник научных трудов. — Одесса : Астропринт, 2004. — Вып. 5: Изучение и охрана архитектурного наследия. — С. 60—65.
12. Свято-Русские Веда. Книга Велеса / перев. Асова А.И. — М., 2007. — 567 с.
13. Сиряміна Н. Мегалітичний феномен — концепція архітектури Всесвіту: Історія і теорія мегалітичного будівництва / Наталія Сиряміна. — Львів : Ліга-прес, 2012. — 246 с.
14. Філіпчук М. Державотворчі процеси в українському Прикарпатті у 8—11 ст. / М. Філіпчук // Вісник Інституту археології. — Вип. І. — Львів : Львівський національний університет ім. Ів. Франка, 2006. — С. 62—63.
15. David H. Trump, Radiocarbon dates from Malta / H. David // Accordia Reserch Papers, VI. — 1995—6. — p. 173—177.
16. De Lumley H. L'Homme premier — prehistoire, evolution, culture / H. De Lumley ; ed. Odile Jacob. — 1998. — 251 h, 86 fig.

Natalia Syryamina

ARCHITECTURAL AND SPACIAL PHENOMENON OF PRYIMA CAVE ENSEMBLE: A NORTHERN PATTERN OF MALTHESE MEGALITHIC SANCTUARIES

In the article has been recommended a new concept reflecting structural unity of pre-historic built ensembles and architecture — a viewpoint presented by intellectual testimonies of megalithic structures. Concrete example of cult megalithic object in the territory of Ukraine has been used as a ground argument for author's theory as for the source of ancient architecture and, correspondingly, that of modern architecture.

Keywords: the megalithic construction, the cave ensemble, megalithic geometry, megalithic model, school of the megalithic building, Trypillian culture.

Наталья Сырямина

АРХИТЕКТУРНО-ПРОСТРАНСТВЕННИЙ ФЕНОМЕН ПЕЩЕРНОГО АНСАМБЛЯ ПРИЙМА: СЕВЕРНАЯ МОДЕЛЬ МАЛЬТИЙСКИХ МЕГАЛИТИЧЕСКИХ ХРАМОВ

В статье излагается новая концепция, отразившая структурное единство доисторических строительных ансамблей с архитектурой и представленная через интеллектуальный посыл мегалитического строительства. На конкретном примере культовой мегалитической структуры на территории Украины, обосновывается авторская теория об истоках древней и, соответственно, современной архитектуры.

Ключевые слова: мегалитическое строительство, пещерный ансамбль, школа мегалитического строительства, мегалитическая геометрия, культура Триполья.